

BIJLAGE 4 - Notitie gezondheidsrisico's intensieve veehouderij

Gemeente Achtkarspelen, juli 2017

Wanneer het over de intensieve veehouderij gaat komt al snel het aspect gezondheid aan de orde. Niet alleen met betrekking tot het dierenwelzijn, maar ook de mogelijke risico's voor de gezondheid van omwonenden. De laatste jaren is er veel gaande rond dit thema en is er vanuit de maatschappelijke onrust roep om meer maatregelen en bescherming ten behoeve van de gezondheid van omwonenden. Er zijn verscheidene onderzoeken gedaan naar de risico's voor de volksgezondheid en het Kabinet heeft maatregelen en vervolgonderzoek aangekondigd.

In dit document worden de belangrijkste rapporten en standpunten van de verschillende betrokken partijen belicht om een beeld te schetsen van de ontwikkelingen rond gezondheid en intensive veehouderij, en de mogelijkheden die de gemeente heeft om dit aspect voldoende mee te wegen bij de beoordeling van uitbreidingen van intensieve veehouderijen in haar gemeente.

Advies Gezondheidsraad november 2012

Het toenmalige kabinet heeft in 2011 de Gezondheidsraad gevraagd een advies uit te brengen over de gezondheidsrisico's van veehouderijen en te adviseren over mogelijke op te stellen normen en te nemen maatregelen. In november 2012 heeft de Gezondheidsraad haar advies uitgebracht.

Er zijn volgens de Gezondheidsraad duidelijke aanwijzingen dat omwonenden kunnen worden blootgesteld aan (stoffen van) micro-organismen als gevolg van de uitstoot van fijn stof, waaronder endotoxinen. Met uitzondering van Q-koorts, is de beschikbare wetenschappelijke informatie onvoldoende om conclusies te kunnen trekken over de relatie tussen gezondheidsproblemen en de blootstelling aan specifieke componenten in het fijn stof. Aanvullend onderzoek is nodig om meer zicht te krijgen op de gezondheidsrisico's van wonen in de buurt van veehouderijen, en om afstanden en normen te kunnen stellen.

De Gezondheidsraad adviseert om de emissie van fijn stof en geurhinder terug te dringen. Behalve fijn stof kan namelijk ook geurhinder een negatieve invloed hebben op de leefbaarheid en daarmee de gezondheid van omwonenden. Gemeenten hebben de bevoegdheid om de standaardnormen en -afstanden uit de Wet geurhinder en veehouderij aan te passen. Volgens de Gezondheidsraad zijn lokale omstandigheden bepalend en ligt de verantwoordelijkheid voor een goede afweging van belangen bij de gemeenten, met de GGD in een adviserende rol.

Kamerbrieven 14 juni 2013 en 8 april 2014

Het kabinet heeft op 14 juni 2013 haar standpunt bekend gemaakt ten aanzien van de omvang van de intensieve veehouderij en schaalvergroting. In deze brief geeft het kabinet ook een reactie op het advies van de Gezondheidsraad. Het kabinet kondigt enkele maatregelen aan waaronder het uitzetten van (vervolg)onderzoeken en het uitwerken van normen en instrumenten ter bescherming en vermindering van de risico's voor de volksgezondheid. Zo moet de Wet dieren de mogelijkheid bieden om grenzen te stellen aan de omvang van veehouderijen, en wordt er een norm voor endotoxinen uitgewerkt. Het kabinet merkt op dat het gebrek aan normen en kennis over te nemen risico beperkende maatregelen de lokale toepassing van het beoordelingskader op dit moment bemoeilijkt. Het kabinet roept gemeenten op om mogelijkheden uit het ter beschikking bestaande instrumentarium toe te passen, zoals een verscherping van de geurnormen binnen de bandbreedte die de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) kent.

In de kamerbrief van 8 april 2014 worden de mogelijkheden genoemd die gemeenten hebben om gezondheid als criterium mee te nemen bij vergunningverlening en in het ruimtelijk beleid. Voor aspecten als geur, fijn stof en ammoniak zijn er wettelijke normen, waar aan getoetst moet worden. Voor andere emissies die mogelijk risico's hebben voor de volksgezondheid, maar waarvoor normen (nog) ontbreken, is er geen of

onvoldoende wetenschappelijke basis om een aanvraag om omgevingsvergunning hierop te weigeren of aanvullende (maatwerk)voorschriften te stellen.

Net als in het kabinetsstandpunt wordt ook in deze brief de mogelijkheid tot het verscherpen van de geurnormen op basis van de Wgv genoemd. Daarnaast kunnen gemeenten en provincies het aspect gezondheid meewegen bij de ruimtelijke indeling van (nieuwe) functies.

Ook in deze brief benadrukt het kabinet opnieuw dat ze acties zal ondernemen om provincies en gemeenten meer mogelijkheden te geven om gezondheid te betrekken bij afwegingen en vergunningverlening. Het in gang gezette vervolgonderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) moet de wetenschappelijke inzichten over de gezondheidsrisico's van veehouderijen vergroten.

Aanbiedingsbrief kabinet diverse onderzoeken naar gezondheid - juli 2016

In de kamerbrief van 7 juli 2016 informeren de staatssecretarissen van de ministeries Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu de Tweede Kamer over de uitkomsten van het door het RIVM uitgevoerde onderzoek 'Veehouderij en Gezondheid Omwonenden' (VGO), alsmede enkele andere onderzoeksrapporten die het kabinet in de vorige brieven aankondigde.

In het VGO onderzoek zijn de mogelijke verbanden tussen gezondheidseffecten en veehouderijen op verschillende manieren onderzocht in het oosten van Noord-Brabant en het noorden van Limburg. Er zijn verbanden gevonden tussen het wonen in de omgeving van veehouderijen en de gezondheid. Sommige effecten zijn negatief voor de gezondheid, andere zijn positief. Een eenvoudig algemeen antwoord op de centrale vraag is niet mogelijk. Ook is onduidelijk in hoeverre deze resultaten ook voor andere regio's gelden. Omdat de inzichten niet compleet zijn en niet overal duidelijk is of er een er een oorzakelijk verband bestaat, worden verschillende vervolgonderzoeken uitgevoerd.

De resultaten van de onderzoeken geven reden tot bezorgdheid. De onderzoeken laten zien dat er mogelijke verbanden zijn gevonden tussen het wonen in de omgeving van veehouderijen en de gezondheid. Het kabinet beraadt zich op maatregelen en zal het eerder aangekondigde wetsvoorstel dierenaantallen verder in gang zetten. De problematiek vraagt om een gezamenlijke aanpak van ministeries, andere overheden, de sector en overige betrokkenen. De Kamer zal na de zomer van 2016 nader worden geïnformeerd over de te nemen maatregelen en vervolgonderzoek.

Brief staatssecretarissen begin juni 2017

Begin juni 2017 hebben de Staatssecretaris van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu in een brief aan de Tweede Kamer het maatregelenpakket en de mogelijke vervolgacties die zij voor ogen hebben aangekondigd.

In de brief wordt onder meer ingegaan op de emissies van fijnstof uit pluimveestallen. Het overleg met de pluimveesector over een maatregelenpakket is mislukt. De staatssecretarissen zullen nu zelf de uitvoering van het maatregelenpakket in gang zetten, gericht op de volgende items:

- aanscherping van de normen voor fijnstofemissie uit pluimveestallen;
- sectoraal onderzoeks- en innovatieprogramma emissiearme pluimveehouderij;
- maatschappelijk Innovatieprogramma duurzame veehouderij;
- versnellen nieuwe fijnstofbeperkende maatregelen.

De besluitvorming over wettelijke maatregelen wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet. De maatregelen zullen waarschijnlijk ook gericht zijn op de biologische pluimveebedrijven (waarvoor momenteel geen emissie-eisen gelden).

Verder blijkt uit de brief dat:

- de in het VGO-rapport vermelde effecten van ammoniak op de longfunctie, via secundair fijnstof, de noodzaak onderstrepen van de verdergaande reductie van ammoniakemissie in de veehouderij.
- elke veehouderijketen zal wordt uitgenodigd om 'versnellingsagenda's' op te stellen, gericht op verduurzaming;
- een 'Handreiking veehouderij en volksgezondheid' wordt opgesteld;
- wordt gewerkt aan een modelleringsinstrument voor endotoxinen;
- advies is gevraagd aan de Gezondheidsraad over de effecten van secundair fijnstof ten gevolge van de emissie van ammoniak op de volksgezondheid en de rol van fijnstof uit veehouderijen in het optreden van hart- en vaatziekten en longkanker.

Specifiek ten aanzien van geur is nog van belang dat de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft laten weten dat uit de verschillende hinderbelevingsonderzoeken die de afgelopen tijd zijn verricht, geen eenduidig landelijk verband is af te leiden tussen geurbelasting en hinderbeleving (ten opzichte van de landelijke normstelling). De staatssecretaris ziet, mede gelet op de ruimte die de Omgevingswet gemeenten zal bieden, geen aanleiding om onderzoek naar nieuwe geurnormen te laten doen. De staatssecretaris wijst op de huidige wettelijke mogelijkheid voor lokaal beleid (lokale normstelling). Tegelijkertijd sluit de staatssecretaris niet uit dat aanpassing van de geurregels onderdeel zal gaan uitmaken van de 'Integrale aanpak verduurzaming veehouderij'.

Aanvullend onderzoek op het VGO-onderzoek

Er is een vervolgonderzoek uitgevoerd op het VGO-onderzoek. Dit vervolgonderzoek bevestigt ook de eerdere conclusie dat mensen met COPD, die in de buurt van veehouderijen wonen, vaker en ernstiger klachten hebben dan mensen die op grotere afstand van veehouderijen wonen.

Rondom pluimveehouderijen hebben mensen een grotere kans op een longontsteking. Dit verband is tussen 2009 en 2013 elk jaar te zien. Dit is in 2016 in het hoofdrapport Veehouderij en Gezondheid van Omwonenden (VGO) ook al geconcludeerd, maar een nadere analyse van de gegevens met krachtige statistische technieken bevestigt deze conclusies en onderbouwt ze steviger. Het gaat gemiddeld om ongeveer 119 extra patiënten met longontsteking per jaar per 100.000 mensen in het onderzoeksgebied. Dat komt neer op ongeveer 7,2% extra patiënten. Er zijn sterke aanwijzingen dat fijnstof en componenten ervan mensen gevoeliger maken voor luchtweginfecties. Specifieke ziekteverwekkers afkomstig van dieren kunnen echter niet worden uitgesloten.

Omgevingswet

Mede naar aanleiding van twee aangenomen amendementen in de Tweede Kamer wordt ook in de nieuwe Omgevingswet het aspect 'bescherming van de gezondheid' een af te wegen belang bij de toedeling van functies en de beoordeling van milieubelastende activiteiten. De uitwerking hiervan in rijksregels en maatregelen is echter ook afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende wetenschappelijke inzichten.

Op dit moment wordt de Wet geurhinder en veehouderij geëvalueerd. De adviezen naar aanleiding hiervan zullen als basis worden gebruikt bij het omzetten van de regels uit de Omgevingswet.

Uitspraken Raad van State

In vergunningprocedures wordt het aspect gezondheid vaak aangehaald als een belang dat onvoldoende is meegewogen bij de beoordeling van de gevraagde wijziging of uitbreiding. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in meerdere zaken over omgevingsvergunningen voor (intensieve) veehouderijen het oordeel uitgesproken dat er geen algemeen aanvaarde wetenschappelijke inzichten zijn op grond waarvan er zodanige risico's zijn dat de vergunning geweigerd moet worden of nadere voorschriften nodig zijn. Wel kunnen er (extra) voorschriften aan de milieuvergunning

worden verbonden om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld ten aanzien van hygiëneprotocolen en de opslag en behandeling van mest.

Conclusie

Bij een aanvraag om omgevingsvergunning van een (intensieve veehouderij) moeten de mogelijke risico's voor de volksgezondheid in de beoordeling worden meegewogen. In de milieuvergunning kunnen voorschriften worden opgenomen om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld ten aanzien van hygiëneprotocolen en de behandeling van mest.

Uit het bovenstaande overzicht trekt de gemeente de conclusie dat er op dit moment echter geen juridische basis is om in het belang van gezondheid aanvullende of verdergaande voorschriften of maatregelen voor te schrijven, of zelfs een vergunning te weigeren, wanneer een aanvraag om omgevingsvergunning voldoet aan de geldende milieuregels en -normen.

Gezien de uitkomsten van het onderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) verwacht de gemeente niet dat dit onderzoek door de Raad van State wél als voldoende wetenschappelijk inzicht wordt opgevat, en dat de gangbare lijn van de Raad van State met betrekking tot volksgezondheid zal wijzigen.

Met betrekking tot geurhinder afkomstig van de intensieve veehouderijen heeft de gemeenteraad van Achtkarspelen ingestemd met een ontwerp-geurverordening waarmee de geurnorm voor een specifiek begrensd gebied tussen Harkema en Drogeham wordt aangescherpt. Deze verordening geldt alleen voor aanvragen die zijn ingediend nadat het aanhoudingsbesluit van november 2015 in werking is getreden. Verder is er bij de beoordeling van het ruimtelijke aspect aandacht voor het woon- en leefklimaat als gevolg van de cumulatieve geurbelasting.

Om het aspect gezondheid voldoende mee te wegen in de beoordeling van aanvragen om omgevingsvergunning voor een uitbreiding van een intensieve veehouderij, zal de gemeente Achtkarspelen in ieder geval de GGD Fryslân benaderen voor een advies op basis van de specifieke situatie. Dit advies weegt de gemeente, samen met de overige beschikbare informatie en aan de hand van de juridisch-wettelijke mogelijkheden, mee in de beoordeling van de gevraagde uitbreiding.

Daarnaast zal de initiatiefnemer worden gevraagd om maatregelen toe te passen om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken. Indien redelijkerwijs mogelijk kunnen deze maatregelen dan als voorschriften in de beschikking worden opgenomen.

Bronnen

Gezondheidsraad. *Gezondheidsrisico's rond veehouderijen*. Den Haag: Gezondheidsraad, 2012; publicatienr. 2012/27. ISBN 978-90-5549-939-7

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veehouderij/documenten/kamerstukken/2013/06/14/kabinetsstandpunt-inzake-omvang-intensieve-veehouderij-en-schaalgrootte>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veehouderij/documenten/kamerstukken/2014/04/08/kamerbrief-over-veehouderij-en-volksgezondheid>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/07/07/kamerbrief-aanbieding-rapporten-gezondheidsrisico-s-rond-veehouderijen>

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/V/Veehouderij_en_gezondheid/Onderzoek_veehouderij_en_gezondheid_omwonenden_VGO

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/04/30/evaluatie-wet-geurhinder-en-veehouderij>

<http://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw-tuinbouw/gezondheiddd/risico'/stand-zaken/jurisprudentie/>

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken/documenten/kamerstukken/2017/06/16/kamerbrief-bij-het-rapport-veehouderij-en-gezondheid-omwonenden-aanvullende-studies>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2017/06/01/reactie-op-diverse-onderzoeken-naar-de-relatie-tussen-veehouderij-en-gezondheid>